

ZBIGNIEW PODBIELKOWSKI

Notatki florystyczne z okolic Warszawy — Floristische Notizen aus der Umgebung von Warszawa

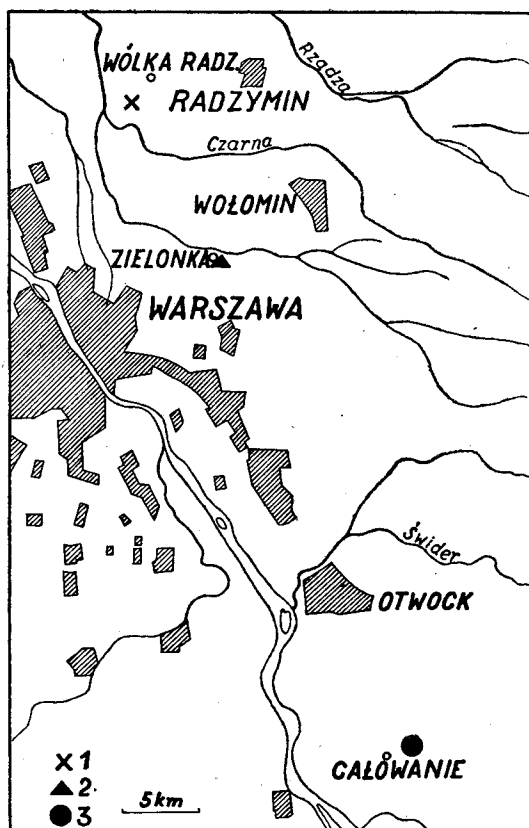
Wpłynęło 27. I. 1959

Wykaz niniejszy obejmuje 31 rzadszych gatunków roślin, które znalazłem w okolicach Warszawy. Cytowane dawne stanowiska — szczególnie dotyczy to danych Cybulskiego, Łapczyńskiego i Rostafińskiego — ze względu na intensywną rozbudowę Warszawy i osiedli podmiejskich są już dzisiaj nieaktualne lub przynajmniej bardzo wątpliwe. Przy opracowywaniu materiałów wykorzystałem, poza literaturą dotyczącą flory okolic Warszawy, również znajdujący się w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin U. W. materiał zielnikowy, w którym znalazłem znaczną ilość nie opublikowanych dotychczas stanowisk.

Ophioglossum vulgatum L. — Ten rzadki dla okolic Warszawy gatunek znalazłem w 1951 roku (widziałem również w 1957 r.) na torfowisku Całowanie (koło wsi Całowanie, pow. Garwolin) na mokrej łące mszysto-turzycowej, położonej około 400 m na południe od szosy Góra Kalwaria—Kołbiel. Występuje on tu niezbyt licznie. Dla okolic Warszawy był już notowany. Rostafiński (1886) podaje jego stanowiska pod Grochowem, Marymontem oraz między Jeziorkami i Mościskami. W nowszych czasach znaleziony został przez Kobendzę (1930) w Wólce Węglowej, Dąbrowie, Młocinach, Ciechowieżu, Śierakowie i Karolinowie oraz przez Fagasiewicz (1956) na północ od wsi Nadbiel (pow. Wołomin).

Salvinia natans (L.) All. — W dołach potorfowych na torfowisku Kletnia, około 4 km na południowy zachód od przystanku kolejowego Życzyn (linia kolejowa Dęblin—Warszawa). Salwinię znalazłem tu w 1953 r. w niezbyt dużych ilościach. Również i w późniejszych latach nie występowała obficie, natomiast w 1957 r. pokryła grubym kożuchem kilkanaście dołów potorfowych. Rostafiński (1886) notuje ją dla Saskiej Kępy i Gocławka. Kobendza (1934) znalazł ją w stawie między Młocinami i Burakowem oraz w Starym Otwocku. Według relacji mgr Cz. Łaszka salwinia występuje dość licznie w rowach koło Rudy Mazowieckiej (okolice Mińska Mazowieckiego).

Betula humilis Schrk. — Znalezione została przeze mnie na torfowisku Całowanie (koło wsi Całowanie, pow. Garwolin) w 1956 r. Występuje tu w postaci kilku skupisk pośród zarośli *Salix cinerea* i *Salix rosmarinifolia* w towarzystwie *Pedicularis sceptrum-Carolinum*. Owocuje obficie. Jest to najbliższej Warszawy położone stanowisko tej rośliny (około 40 km na południowy

Ryc. 1. Nowe stanowiska kilku rzadkich roślin w okolicach Warszawy
1 — *Wolffia arrhiza*, 2 — *Triglochin maritimum*, 3 — *Pedicularis sceptrum-Carolinum*, *Betula humilis*,
Ophioglossum vulgatum

Fig. 1. Neue Fundorte einiger seltenen Pflanzenarten in der Umgebung von Warszawa

wschód); podawane przez Kobendzę (1951) stanowisko brzozy niskiej w Pulwach koło Wyszkowa oddalone jest od Warszawy o 60 km.

Chenopodium foliosum (Mnch.) Asch. — Kilka egzemplarzy tej rośliny, znalezionej przy ul. Hołówki w Warszawie, przyniesiono w 1951 r. do Zakładu Systematyki i Geografii Roślin U. W. Mimo późniejszych poszukiwań nie udało mi się jej odnaleźć. Gatunek ten nie był notowany dla okolic War-

szawy. Znalazłem jedynie egzemplarz zielnikowy zebrany na Pradze, jednak bez daty i nazwiska (z notatką „Cybulski?”).

Silene otites (L.) Wib. — Na wydmach w Zielonce koło Warszawy, 1958. W okolicach Warszawy notowali ją: Rostafiński (1872) w Babicach; Makowiecki (1889) koło Jabłonn; Błoński (1892) w Otwocku; Kobendza (1930) w Puszczy Kampinoskiej i na Targówku (materiał zielnikowy, 1921).

Cerastium pumilum Curt. — Znalezione na nasypie drogowym w Górze Kalwarii w 1956 r. Najbliższe notowane stanowisko — Puławy (Flora Polska, II, 1921).

Spergula vernalis Willd. — Na wydmach w Zielonce koło Warszawy. Stanowisko odkryte przeze mnie (1958) pokrywa się ze stanowiskiem Juraszkówny (1927), która znalazła ten gatunek również w Pustelniku, Wołominie, między Zielonką i Ząbkami, w Kobylce, Ząbkach i Michałowie-Grabinie; Czyrsznicówna (1929) podaje go z Wesolej. Nie wydaje się, aby *S. vernalis* należała do roślin rzadkich w okolicach Warszawy.

Nymphaea candida Presl. — Roślinę tę widziałem w bardzo starych dołach potorfowych na torfowisku Bocian I (1,2 km na zachód od wsi Anielinek koło Celestynowa) w 1951—1958 r. Z wyjątkiem stanowisk, podanych przez Kobendzę (1930) w Kiełpinie, Łęgu i Plecewicach, gatunek w okolicach Warszawy nie notowany.

Saxifraga tridactylites L. — Na podsuszanej łące torfowej koło wsi Całowanie (pow. Garwolin). Dla okolic Warszawy podają ją: Błoński (1892) — Opalin, Ąbice; Grochowski (1931) — Wolińca, Natolin; Kobendza (1930) — Kampinos, Janówek, Sowią Wola; Łapczyński (1866, materiały zielnikowe) — Królikarnia; Wiśniewski (1922, materiały zielnikowe).

Hydrocotyle vulgaris L. — Na podmokłej łące nad jeziorkiem w lasach kabackich, 1955. Przypuszczam, że stanowisko to było znane Kobendzy, lecz nie zostało przez niego opublikowane. Kleist (1929) podaje tę roślinę z Pustelnika, Olszyn, Zagórza i Aleksandrowa (stanowisko sprawdzone przeze mnie w 1956 i 1957 r.), Kobendza (1930) z Łuża, Górek i Rybitwy, zaś Juraszkówna (1916, materiały zielnikowe) z Otwocka.

Peucedanum cervaria (L.) Lap. — Gatunek ten znalazłem w 1955 r. na południowo-wschodnim stoku skarpy na terenie ośrodka wczasowego w Powsinie. Dla okolic Warszawy notowali go: Rostafiński (1872) — Wawrzyszew, Kłódno; Kobendza i Kołodziejczyk (1922) i Kobendza (1933) — Wawer; Kobendza (1930) — Rybitwa, Bromierzyk, Leoncin.

Cuscuta lupuliformis Krock. — Kaniankę tę widziałem w 1949 r. na wierzbach w Wilanowie. Występowała obficie, lecz w następnych latach już się nie pojawiła. Z okolic Warszawy podaje ją Rostafiński (1872) i Kobendza (1930) z Puszczy Kampinoskiej.

Nicandra physaloides (L.) Gaertn. — Przypłocia w Kletni (4 km na południowy zachód od przystanku Życzyn na linii kolejowej Dęblin—Warszawa),

1951. Dla Warszawy i okolic znane są następujące stanowiska: Muranów (Cybulski, 1895); Sendykowszczyzna (Kobendza, 1930); okolice Pyr (Czyrshnicówna, 1929).

Pedicularis sceptrum-Carolinum L. — Tę rzadką roślinę znalazłem w 1956 r. na torfowisku Całowanie (koło wsi Całowanie, pow. Garwolin, około 40 km na południowy wschód od Warszawy). Tworzy tu kilka skupisk na zakrzewionej łące mszysto-turzycowej. Rośnie w towarzystwie *Salix cinerea*, *Salix rosmarinifolia* i *Betula humilis*. Dorasta 1,3 m wysokości i owocuje obficie. W nowszych czasach nikt jej pod Warszawą nie widział. Dawne jej stanowiska w Ząbkach (Rostafiński, 1872) i Babicach (Błoński, 1892) przypuszczalnie już dzisiaj nie istnieją, a występowanie w Wawrzeszewie (Łapczyński, 1882) nie zostało potwierdzone przez Kobendzę (1930).

Utricularia minor L. — Występuje w starych dołach potorfowych na torfowiskach przejściowych koło Celestynowa, 1956. Pływacz ten notowany był przez Rostafińskiego (1872) dla Warszawy i Kobendzę (1911) dla Natolina, Kobyłki, Maciołek i (1930) Starej Dąbrowy.

Scutellaria hastifolia L. — Roślinę tę znalazłem w 1949 r. w parku w Morysingu (Wilanów). W następnych latach już jej tutaj nie widziałem. Rosła kiedyś na Saskiej Kępie (Łapczyński, 1882), lecz w nowszych czasach nikt jej koło Warszawy nie notował.

Salvia verticillata L. — Znaleziona przeze mnie w 1958 r. przy szosie wiodącej do Strugi. Dla Warszawy i okolic notowali ją: Łapczyński (1890, materiały zielnikowe) — Praga; Błoński (1892) — „plant kolei Terespolskiej”; Cybulski (1895) — Warszawa, ul. Marszałkowska, stacja kolei Terespolskiej, Nadwiślańskiej i Warszawsko-Wiedeńskiej; Trzebiński (1899) — Wola Rębkowska (pow. Garwolin); Kobendza (1921, materiały zielnikowe) — Targówek; Kobendza (1930) — Modlin; Gajl i Kobendza (1932) — Bielany.

Elsholtzia Patrini (Lepechin) Garcke. — Przychacia i przypłocia we wsi Pękatka (grom. Całowanie, pow. Garwolin), 1956. Stanowiska koło Warszawy: Wiskitki (Rostafiński, 1872); Szopy Polskie za Królikarnią (Cybulski, 1894); Saski Ogród w Warszawie (Sznabel, data?, materiały zielnikowe); Pyry (Czyrshnicówna, 1929); Wierzbno (Kobendza, 1921, materiały zielnikowe); Wilków Niemiecki, Gniewniewice Stare, Zakroczym (Kobendza, 1930); Służew, Służewiec, Potoki (Grochowski, 1931).

Valerianella olitoria (L.) Poll. — Morysinek (Wilanów) na łące przy grobli, 1949. Miejsce to pokrywa się ze stanowiskiem Grochowskiego (1931). Stanowiska w Warszawie i okolicach: Królikarnia (Rostafiński, 1872); Łazienki (Karo, 1868, materiały zielnikowe); Młociny (Łapczyński, data?, materiały zielnikowe); Puszcza Kampinoska (Kobendza, 1930).

Valeriana simplicifolia (Rchb.) Kab. — Roślinę tę znalazłem w 1958 r. na zakrzewionych łąkach mszysto-turzycowych między Łukowcem i Karczewem. Dla okolic Warszawy nie była ona dotychczas notowana.

Xanthium spinosum L. — Przydroża koło wsi Podobłocie (3 km na południowy zachód od przystanku Życzyn na linii kolejowej Dęblin—Warszawa), 1951. Gatunek ten w Warszawie notowali: Błoński (1882), Kamieński (1884), Łapczyński (1890), Cybulski (1894). Z okolic Warszawy podają go: Kamieński (1884) — brzegi Narwi pod Serockiem; Kobendza (1930) — Nowy Dwór; Juraszkówna (data?, materiały zielnikowe) — Pustelnik.

Achillea ptarmica L. — Występuje dość licznie koło mostu kolejowego w Urlach nad Liwcem, 1957. W okolicach Warszawy znane są następujące stanowiska tej rośliny: Mokotów (Rostafiński, 1872); Siekierki (Błoński, 1892); Łochów (Drymmer, 1893, materiały zielnikowe); Maciołki (Kobendza, 1912, materiały zielnikowe); Młociny i Leoncin (Kobendza, 1924, materiały zielnikowe); tereny Puszczy Kampinoskiej (Kobendza, 1930).

Artemisia austriaca L. — Gatunek ten znalazłem w 1958 r. obok toru kolejowego w Zielonce. Tworzy on tu dość duże skupisko, wkraczając na położoną w pobliżu suchą łąkę i wydmy. W okolicach Warszawy notowany był wielokrotnie. Rostafiński (1872), Łapczyński (1882) i Cybulski (1895), a w nowszych czasach Kobendza (1922, materiały zielnikowe) podają go dla Pragi. Cybulski (1895) znalazł go koło Cytadeli w Warszawie. Trzebiński zbierał tę roślinę w 1899 r. między Pilawą a Wolą Rębkowską (pow. Garwolin). Kobendza (1923, materiały zielnikowe) podaje ją z Pustelnika oraz (1930) z terenów Puszczy Kampinoskiej.

Senecio paluster (L.) DC. — Roślinę tę widziałem występującą dość pospolicie w dołach potorfowych na torfowisku Całowanie (koło wsi Całowanie, pow. Garwolin) w latach 1951—1958. Dla okolic Warszawy notuje ją Rostafiński (1872). Konkretnie stanowiska podają: Kobendza i Kołodziejczyk (1922) — Drewnica; Kobendza (1930) — Kampinos (Narta); Łapczyński (1867, materiały zielnikowe) — Saska Kępa; Grochowski (data?, materiały zielnikowe) — Świder; Sznabel (1873, materiały zielnikowe) — Powązki; Drymmer (1893, materiały zielnikowe) — Łochów.

Carlina vulgaris L. — Miejsce znalezienia tej rośliny przeze mnie (1955) na terenach ośrodka wczasowego w Powsinie pokrywa się ze stanowiskiem Grochowskiego (1931), który poza tym wymienia stanowiska w Kabatach i Natolinie. Gatunek znany również z Woli Rębkowskiej (Trzebiński, 1899) i Wygody (Rostafiński, 1872).

Chondrilla juncea L. — Kilka egzemplarzy tej rośliny znalazłem w 1955 r. na skraju lasów kabackich na piaszczystej skarpie koło Powsina. Gatunek ten wymienia dla Warszawy (Mokotów) Rostafiński (1872), na Pradze zbierał go Cybulski (1894). Kobendza (1930) podaje go z Lasek, Wawrzyszewa i Górek oraz (1923, materiały zielnikowe) z Czerwińskich Gór.

Triglochin maritimum L. — Dotychczas były znane w okolicach Warszawy dwa stanowiska świbki morskiej, a mianowicie: Czerniaków (Gumiński,

Jasińska i Kobendza, 1925) i Marki (Gumiński, Jasińska i Kobendza, 1925). Odkryte przeze mnie w 1958 r. trzecie stanowisko znajduje się obok stacji kolejowej w Zielonce. Świbka rośnie tutaj na niewielkiej, mokrej łące, powstałej w zagłębieniu po wykopanej ziemi, o pow. około 2500 m².

Carex dioica L. — Występuje na mokrych łąkach mszysto-turzycowych na torfowisku Całowanie (koło wsi Całowanie, pow. Garwolin). Dla okolic Warszawy podają ją: Rostafiński (1872) — Ursynów, Wola, Wólka Węglowa; Kobendza (1930) — Kampinos, Wiejca, Karolinów, Krzywa Góra; Grochowski (1931) — Wolica.

Beckmannia eruciformis Host. — Dla okolic Warszawy tylko Cybulski (1895) notuje jej występowanie na Mokotowie i koło torów ówczesnej kolei Terespolskiej. Odkryte przeze mnie w 1951 r. stanowisko tej trawy odległe jest od Warszawy około 70 km i znajduje się na łąkach koło Stężycy (okolice Dębłina).

Wolffia arrhiza (L.) Wimm. — Przez długi czas za najbliższe Warszawy stanowisko wolffii uważano staw we wsi Boguszyce koło Rawy Mazowieckiej (Rostafiński, 1872). Dopiero w 1926 r. Kobendza (1934) znalazł tę roślinę pod Czerniakowem w rowach z wodą stojącą, jednak w latach późniejszych już jej w tych miejscach nie widział. W roku 1924 wolfia została znaleziona w Wilanowie przez Jarockiego (Kobendza, 1934), lecz w czasach późniejszych i tutaj nikt jej nie zaobserwował. Znalezione przeze mnie w 1956 r. stanowisko między Izabelinem i Wólką Radzyminską położone jest około 20 km na północ od Warszawy. Wolfia występuje tu bardzo obficie w kilkunastu dołach potorfowych, tworząc często wraz z *Lemna minor* i *Spirodela polyrrhiza* kożuch pokrywający powierzchnię wody. Obserwacje, jakie przeprowadziłem w roku następnym (1957), pozwalają przypuszczać, że roślina ta czuje się tu doskonale i rozmnaża bardzo obficie.

Sparganium minimum Fr. — Jeżogłówkę najmniejszą znalazłem w 1956 r. w dołach potorfowych na torfowiskach przejściowych koło Celestynowa. Dla okolic Warszawy wymieniają ją: Rostafiński (1872) — Żąbki i Bródno; Kobendza (1930) — Palmiry, Stara Dąbrowa (1911, materiały zielnikowe), Natolin, Kobyłka, (1925, materiały zielnikowe) Łuże.

LITERATURA

1. Błoński F. 1892. Przyczynek do flory jawnokwiatowej oraz skrytokwiatowej naczyniowej kilkunastu okolic kraju. Pam. Fizjogr. 12c: 129—149.
2. Cybulski H. 1894. Spis rzadkich roślin zebranych w bliskich okolicach Warszawy i na przedmieściu Pradze w lecie i jesieni r. 1893. Wszechświat 13: 155—157, 173—174.

3. Cybulski H. 1894—5—6. Spis roślin rzadkich lub zupełnie dotąd nieobserwowanych w kraju zebranych w okolicach Warszawy w r. 1894. *Wszechświat* 13: 829, 14: 94—95, 107—108, 122—123, 15: 141—142, 159—160.
4. Czyrzniciówna M. 1929. Studia nad chwastami z okolic Warszawy. *Roczn. Nauk Agron. i Leśn.* 21: 1—44.
5. Fagasiewicz L. 1956. Notatki florystyczne. *Fragm. Flor. et Geobot.* 2 (2): 20—23.
6. Flora Polska. 1919—1955. 1—7. Kraków.
7. Gajl K., Kobendza R. 1932. Bielany pod Warszawą i konieczność ich ochrony. *Państw. Rada Ochr. Przyr.* 33: 1—37.
8. Grochowski W. 1931. Flora Wilanowa i okolic. *Bibliot. Wiad. Farm.* 15.
9. Gumiński R., Jasińska M., Kobendza R. 1925. Jezioro Czerniakowskie. *Prace Zakł. Geogr. Uniw. Warsz.* 3: 20.
10. Juraszek H. 1927. Pflanzensoziologische Studien über die Dünen bei Warschau. *Bull. Int. d. l'Acad. Polon. Sc. et Lettr. Kraków.*
11. Kamiński F. 1884. Nowy nabytek flory krajowej. *Wszechświat* 3: 517—518.
12. Kamiński F. 1884. Nowy nabytek flory polskiej. *Pam. Fizjogr.* 4: 266—271.
13. Kleist K. 1929. Badania nad zespołami roślinności torfowisk obszaru wydnowego prawego brzegu Wisły pod Warszawą. *Rozprawy PAU*, 69 (5).
14. Kobendza R., Kołodziejczyk J. 1922. Przewodnik florystyczny po okolicach i parkach Warszawy. Str. 101. Warszawa, M. Arct.
15. Kobendza R. 1930. Stosunki fitosocjologiczne Puszczy Kampinoskiej. *Planta Polonica*, 2.
16. Kobendza R. 1933. Las Wawerski ze stanowiska fitosocjologii. *Ochrona Przyrody*, 13: 41—59.
17. Kobendza R. 1934. Rzadkie gatunki roślin pod Warszawą. *Acta Soc. Bot. Polon.* 9, Suppl.: 435—444.
18. Kobendza R. 1951. Brzoza niska (*Betula humilis* Schrank) na torfowisku Pulwy pod Wyszko-
wem. *Rocz. Sekc. Dendr. PTB* 7: 201.
19. Łapczyński K. 1882. O roślinności jawnokwiatowej okolic Warszawy. *Pam. Fizjogr.* 2: 327—
347.
20. Łapczyński K. 1888. Roślinność kilku miejscowości krajowych. III, Brwinów, Kempin i las
Młochowski. *Pam. Fizjogr.* 8 C: 3—85.
21. Łapczyński K. 1890. Z flory miejscowej. *Wszechświat* 9: 723—729.
22. Makowiecki S. 1889. Sprawozdanie z wycieczek botanicznych odbytych w lecie 1888 w oko-
licy Warszawy. *Wszechświat* 8: 238—239.
23. Makowiecki S. 1889. Przyczynek do znajomości flory okolic Warszawy. *Pam. Fizjogr.* 9c:
215—236.
24. Rostafiński J. 1872. *Florae Polonicae Prodrum.* Übersicht der bis jetzt im Königreiche
Polen beobachteten Phanerogamen. *Verh. d. zool.-bot. Verein. in Wien*, 81—208.
25. Rostafiński J. 1886. Krytyczne zestawienie paprotników Królestwa Polskiego. *Pam. Fizjogr.*
6c: 235—259.
26. Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1924. Rośliny polskie. Str. 736. Lwów—War-
szawa, Książnica Atlas.
27. Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1953. Rośliny polskie. Str. 1020. Warszawa, PWN.
28. Trzebiński J. 1899. Flora lasów Garwolińskich i sąsiednich okolic. *Spraw. Kom. Fizjogr.*
PAU, 34: 19—85.

Zakład Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu Warszawskiego

ZUSAMMENFASSUNG

Die Liste umfasst 31 seltenere Pflanzenarten, die in den letzten Jahren in der Umgebung von Warszawa vom Verfasser gefunden worden sind. Davon sind *Wolffia arrhiza*, *Ophioglossum vulgatum*, *Triglochin maritimum*, *Pedicularis sceptrum-Carolinum* und *Betula humilis* wegen ihrer Verbreitung und Seltenheit besonders interessant. *Cerastium pumilum* und *Valeriana simplicifolia* sind zum ersten Mal für diese Gegend notiert worden.

Institut für systematische Botanik und Pflanzengeographie der Universität, Warszawa